

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت جذب دانش و ظرفیت کارآفرینی بر قصد کارآفرینی کارکنان همکاران سیستم

سارا بینایی زاده^۱

امیرعباس فرهمند^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۸/۲۸ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۱۲

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی کارکنان شرکت همکاران سیستم از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت جذب دانش و ظرفیت کارآفرینی می‌پردازد. تحقیق حاضر، از نظر هدف، "کاربردی" و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها از نوع "توصیفی-همبستگی" است. جامعه آماری شامل کارکنان شرکت همکاران سیستم بوده است که تعداد ۲۱۸ نفر از طریق فرمول کوکران و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. داده‌ها از طریق پرسش‌نامه ۲۳ سؤالی جمع‌آوری شده است که پس از تأیید روایی و پایایی جهت جمع‌آوری داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت. برای ارزیابی آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی، ظرفیت جذب دانش و ظرفیت کارآفرینی از پرسشنامه (دو نگوین، کیو و نگوین، ۲۰۲۳) و کمیوسن و فورس (۲۰۱۰) استفاده شده است و برای تجزیه تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار Smart PIS استفاده گردیده است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که آموزش کارآفرینی بر ظرفیت کارآفرینی، ظرفیت جذب دانش و قصد کارآفرینی تأثیر دارد و نیز ظرفیت کارآفرینی و ظرفیت جذب دانش بر قصد کارآفرینی تأثیر دارد. همچنین آموزش کارآفرینی از طریق ظرفیت کارآفرینی و ظرفیت جذب دانش بر قصد کارآفرینی تأثیر دارد.

کلمات کلیدی

آموزش کارآفرینی، ظرفیت جذب دانش، ظرفیت کارآفرینی، قصد کارآفرینی کارکنان

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت بازرگانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

sarabinayizadeh@yahoo.com

۲- استادیار، گروه مدیریت تکنولوژی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)،

a.farahmand47@hotmail.com

مقدمه

تغییر و تحولات دنیای پرشتاب کنونی در عرصه‌های علمی و فنی و چالش‌های پی‌درپی نظام اقتصادی-اجتماعی، کاهش ذخایر زیرزمینی و افزایش فقر و بیکاری موجبات توجه بیشتر سیاست‌گذاران و اندیشمندان را به مفهوم کارآفرینی فراهم ساخته است تا آنجا که آن‌ها آخرین الگوی توسعه را توسعه مبتنی بر کارآفرینی قلمداد کرده‌اند (ظهیری، ۲۰۰۷).

در طول دهه‌های گذشته، کارآفرینی به‌عنوان یک نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی و اجتماعی در بسیاری از کشورهای جهان ظاهر شده است و توجه محققان، اقتصاددانان و سیاست‌گذاران عمومی را به خود جلب کرده است. مقاصد کارآفرینانه رابط میان کارآفرین به‌عنوان یک فرد و زمینه‌ای که کسب‌وکار در آن شکل می‌گیرد، محسوب می‌گردند. قصد کارآفرینانه یک عنصر کلیدی برای درک و فهم فرایند کارآفرینی سازمانی و خلق کسب‌وکار کوچک موردتوجه قرار گرفته است (ابوالقاسمی و تقی زاده، ۱۳۹۹).

محققان آموزش کارآفرینی را به‌عنوان یک فرآیند آموزشی باهدف ایجاد و القای مهارت‌ها و دانش کارآفرینی موردنیاز کارآفرین تعریف کردند. به‌عبارت‌دیگر، این فرآیندی است که هدف آن تغییر وضعیت فعلی جوانان از طریق توانمند ساختن آن‌ها برای ایجاد محصولات و خدمات نوآورانه است که ارزش اقتصادی را افزایش می‌دهد؛ بنابراین، فرآیند آموزش کارآفرینی یکی از مهم‌ترین ابزارها برای توسعه و تغییر رفتار دانش‌آموزان نسبت به کار است (هاناده و همکاران^۱، ۲۰۲۱).

با توجه به این موضوع، آموزش کارآفرینی به‌طور فزاینده‌ای موردبررسی قرار گرفته است، زیرا انتظار می‌رود آموزش کارآفرینی مناسب و عملی باعث تقویت نیات و رفتار کارآفرینانه در بین جوانان شود. با این وجود، نتایج به‌دست‌آمده در جهت‌های متفاوت هستند. درحالی‌که اکثر مطالعات تجربی نشان می‌دهند که آموزش کارآفرینی بر قصد و اهداف کارآفرینی تأثیر می‌گذارد، هنوز هم برخی از نویسندگان وجود دارند که خلاف آن را ادعا می‌کنند. ادعاهای اخیر با توجه به ماهیت رابطه بین این دو عامل نیز مطرح شده است. به دنبال این، این رابطه غیرمستقیم است و نه مستقیم (تورک و همکاران^۲، ۲۰۲۰).

ظرفیت ذب دانش به مجموعه‌ای از فرایندها و روندهای سازمانی اشاره دارد که طی آن سازمان به کسب، شبیه‌سازی، انتقال و استخراج دانش می‌پردازد تا قابلیت‌های پویایی در خود ایجاد کند.

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهمند

این قابلیت‌ها، توانایی سازمان را برای دستیابی و حفظ مزیت رقابتی افزایش می‌دهند (مرادی، ۱۳۹۲).

مفهوم ظرفیت جذب دانش به دیدگاه کلانی برمی‌گردد که توانایی اقتصاد را برای بهره‌گیری و جذب اطلاعات و منابع خارجی مدنظر قرار می‌دهد. کوهن و لوینتال در سال ۱۹۹۰ این مفهوم کلان اقتصادی را به حوزه نظریه‌های سازمانی وارد کردند و ظرفیت جذب را به‌عنوان توانایی یک سازمان برای تشخیص ارزش اطلاعات جدید از منابع بیرونی، شبیه‌سازی و به‌کارگیری آن برای اهداف تجاری در نظر گرفتند. ظرفیت جذب به‌خودی‌خود هدف نیست، اما می‌تواند برون دادهای سازمانی مهمی چون عملکرد نوآورانه را خلق کند (کاستوپولوس و همکاران، ۲۰۱۱). ظرفیت جذب دانش با قابلیت پویا رابطه تنگاتنگی دارد. از نقطه‌نظر قابلیت پویا، سازمان‌ها به‌عنوان نهادهای دانش در قالب فرایندهای دانش به فعالیت می‌پردازند (جانسون^۳، ۲۰۰۵). این حقیقت وجود دارد که دانش در وهله اول به افراد مربوط است و در گام بعد به کل سازمان برمی‌گردد؛ بنابراین نیازمند رویکردی هستیم که ظرفیت جذب دانش را نه فقط در سطح سازمان بلکه در سطح افراد آن سازمان نیز بررسی کند.

در سال‌های اخیر، با درک تأثیر قابل‌توجه کارآفرینی بر وضعیت اقتصادی ویتنام، دولت توجه بیشتری به موضوع تقویت کارآفرینی داشته است که در آن تعبیه آموزش کارآفرینی در برنامه درسی آموزش و یادگیری شرکت‌ها بیشترین تأکید را دارد. برای اینکه این جنبش در مسیر درست توسعه یابد، نیاز به تحقیقات بیشتر در مورد این موضوع به‌طور فزاینده‌ای مرتبط می‌شود؛ بنابراین، این مطالعه به‌منظور پر کردن این شکاف پژوهشی انجام شده است. با بررسی رابطه بین آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی کارکنان همکاران سیستم و تعیین اینکه آیا این رابطه با واسطه ظرفیت کارآفرینی کارکنان همکاران سیستم و ظرفیت جذب دانش است یا خیر، مطالعه حاضر قرار است شواهد تجربی را در مورد همبستگی بین این عوامل ارائه دهد. در راستای مطالب مطرح‌شده محقق در این پروژه به دنبال بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی با توجه به نقش میانجی ظرفیت کارآفرینی و ظرفیت جذب دانش می‌باشد.

مروری بر مبانی نظری و پیشینه تحقیق

قصد کارآفرینی:

همان‌طور که توسط برد^۴ (۱۹۸۸) بیان شده است، " قصد، ذهنیت و حالتی است که توجه شخص (و در نتیجه تجربه و عمل) را به سمت یک هدف یا یک مسیر خاص برای دستیابی به چیزی (وسیله) هدایت می‌کند. " قصد کارآفرینی را می‌توان به‌عنوان پشتکار، آمادگی و تمایل به انجام تلاش‌ها و اقدامات لازم برای مشارکت در کارآفرینی توصیف کرد.

گروهی دیگر از نویسندگان مطرح می‌کنند که اکوسیستم کارآفرینی نقش مهمی در تأثیرگذاری بر قصد کارآفرینی دارد. مطالعات متعددی نشان می‌دهد که چگونه عوامل اکوسیستم کارآفرینی می‌توانند قصد کارآفرینی را تحریک کنند (نداف و همکاران، ۱۴۰۱).

قصد کارآفرینی در پژوهش‌های پیشین عمدتاً با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده (TPB) و مدل رویداد کارآفرینانه بررسی شده است. چندین مطالعه تجربی تلاش کرده‌اند قصد کارآفرینی را با استفاده از این مدل‌ها یا به‌عنوان تنها مبنای نظری یا در ارتباط با سایر نظریه‌ها پیش‌بینی کنند. فرآیند آموزشی و تجربه می‌تواند نقش مهمی در تسهیل قصد کارآفرینی در بین دانش‌آموزان با بهبود درک آن‌ها از امکان‌سنجی راه‌اندازی یک کسب‌وکار ایفا کند. تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده به‌طور گسترده در ادبیات برای توضیح قصد کارآفرینی در زمینه‌های فرهنگی مختلف، از جمله هند استفاده شده است. با توجه به ماهیت چند رشته‌ای و پیچیده کارآفرینی، در مطالعاتی که کارآفرینی را بررسی می‌کنند، رویکرد چند نظریه‌ای به قصد کارآفرینی مورد نیاز است (عبدالباکر و همکاران^۵، ۲۰۲۳).

آموزش کارآفرینی:

آموزش کارآفرینی در دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ ظهور کرد. گینانجار (۲۰۱۶) آموزش کارآفرینی را به‌عنوان یک دوره آموزش کارآفرینی تعریف کرده است که توسط دانشگاه‌ها ارائه می‌شود و نظریه و عمل کارآفرینی را آموزش می‌دهد. هونیک^۶ (۲۰۰۴) روش‌های آموزشی را بررسی کرد، شبیه‌سازی و نظریه تجربی مبتنی بر شرایط را مقایسه کرد و پیشنهاد داد که آموزش کارآفرینی باید به‌جای معرفی روش‌های آموزش استاندارد و معمول یک سیستم با ویژگی‌های خودش را شکل دهد.

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهمند

بر اساس نظر راتن و عثمانیج^۷ (۲۰۲۱)، آموزش کارآفرینی یک یادگیری تجربی است که باید با اهداف یادگیری کلیدی در برنامه درسی تعبیه شود تا مشارکت دانشجویان افزایش یابد و به یک رویکرد یادگیری ترکیبی مانند مطالعات موردی و رقابت‌های برنامه کسب‌وکار نیاز است (نیک و گرین^۸، ۲۰۱۱). معتقدند که کارآفرینی یک روش تفکر و رفتار است و دوره‌های کارآفرینی، متفاوت از دوره‌های نظری دیگر، باید در محتوای دوره عملیاتی شوند، مانند برگزاری رقابت‌ها، شبیه‌سازی کارآفرینی و تمرین تأملی. بر این اساس، آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها به سه بعد تقسیم می‌شود: آموزش کارآفرینی، رقابت برنامه کسب‌وکار و پشتیبانی از تمرین کارآفرینی.

انور و سلیم (۲۰۱۹) آموزش کارآفرینی را فرایندی می‌دانند که به دانشجویان کارآفرینی را آموزش می‌دهد و شامل شناسایی فرصت‌های تجاری قابل‌اجرا و تبدیل آن‌ها به موفقیت‌آمیز تجارت‌های تجاری است.

تدریس کارآفرینی، اولین و مهم‌ترین جنبه آموزش کارآفرینی است. زمانی که دانشجویان کمترین دانشی درباره کارآفرینی دارند، دوره‌های کارآفرینی تأثیر قابل‌توجهی بر قصد کارآفرینی آن‌ها دارد. در دومین مرحله، کارآفرینی یک فعالیت اجتماعی پیچیده است که نیاز به توانایی عملی بالاتری دارد. اثربخشی و ارزش یادگیری تجربی در آموزش کارآفرینی در عمل بیش‌ازحد بحث‌برانگیز است (لو و همکاران، ۲۰۲۱). سومین مورد، حمایت از عملیات کارآفرینی، یک انگیزه بسیار مهم است (ژائو و ژائو، ۲۰۲۱).

ظرفیت جذب دانش:

ظرفیت جذب، توانایی یا مهارتی است که یک‌نهاد را قادر می‌سازد تا پتانسیل دانش را شناسایی و ارزیابی کند و آن را درون سازمان به‌منظور انعکاس آن در اهداف تجاری خود، جذب کند. به‌عبارت‌دیگر، ظرفیت جذب اشاره به توانایی یا قدرتی دارد که توسط آن شرکت‌ها به دنبال کسب، جذب، تبدیل و بهره‌برداری از دانش برای تولید ظرفیت سازمانی پویای خود هستند. این شامل مجموعه‌ای از روال‌های سازمانی و تحولات است که از طریق آن شرکت‌ها به توانایی‌های پویا در کسب، ادغام، تبدیل و استفاده از دانش دست می‌یابند. با افزایش ظرفیت جذب، شرکت‌ها قادر به شناخت و ارزیابی پتانسیل دانش و تسریع آن در سازمان خود می‌باشند. بر اساس ادبیات قبلی، این

فصلنامه مدیریت کسب و کار نوآورانه / دوره ۱۶ / شماره ۶۲ / تابستان ۱۴۰۳

مطالعه ظرفیت جذب را به‌عنوان توانایی کسب، جذب، تبدیل و بهره‌برداری از دانش برای تولید توانایی سازمانی تعریف می‌کند (چانگ و همکاران^۹، ۲۰۱۷).

ظرفیت جذب به دو مقوله اساسی ظرفیت جذب بالقوه و ظرفیت جذب واقعی تقسیم می‌شود. ظرفیت جذب بالقوه عبارت است از توانایی سازمان برای کسب و به اشتراک‌گذاری دانش جدید در سازمان. ظرفیت جذب واقعی توانایی سازمان برای تبدیل دانش و به‌کارگیری آن در فرایندهای سازمانی تعریف می‌شود (حجازی و نظریوری، ۱۳۹۷).

گران‌دینتی^{۱۰} ظرفیت جذب دانش یک شرکت را نوعی توانایی در شناسایی داده‌ها و اطلاعات نو خارجی و استفاده آن در سازمان برای تحقق اهداف سازمانی و کسب سود می‌داند و نیز مروری و اکسلی^{۱۱} (۲۰۰۷) جذب را به‌عنوان مجموعه مهارت‌ها برای انتقال دانش جدید و قرار دادن در کنار دانش قبلی می‌دانند؛ و تعریفی دیگر از کیم مطرح‌شده است که ظرفیت جذب دانش را، نوعی توانایی یادگیری و حل مسائل سازمانی می‌داند و در این تعریف باید ذکر کرد که با مدیریت دانش فعلی و دانش جدید در سازمان و ایجاد فرایندهای خلاقانه و نگهدارنده دانش، یادگیر را در کارمندان نهادینه ساخته و سازمان را به سازمان یادگیرنده نزدیک می‌کند و نیز ظرفیت جذب دانش را شامل مراحل شناسایی، کسب، ترکیب و کاربرد سودآورانه از دانش جدید بیرونی سازمان می‌داند. هرچند که ابعاد مختلفی از ظرفیت جذب دانش در سازمان ارائه‌شده است، اما در پژوهشی زهرا و جورج، ابعاد ۴ گانه‌ی اکتساب، جذب، انتقال، بهره‌برداری برای ظرفیت جذب می‌داند که بر طبق بررسی‌های انجام‌شده و به نحوه عملیاتی این نوع تقسیم‌بندی از اعتبار بیشتری برخوردار است.

چارچوب مفهومی پژوهش

- تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی

ویژگی‌های شخصیتی، توانایی‌ها و مهارت‌های موردنیاز برای تبدیل‌شدن به کارآفرین از طریق آموزش قابل یادگیری هستند (دروکر، ۲۰۱۶). لاو و همکاران^{۱۲}، (۲۰۲۱) تأکید داشتند، آموزش کارآفرینی تأثیر قابل توجهی بر قصد کارآفرینی دارد. با ایجاد ذهنیت کارآفرینی در بین دانشجویان از طریق آموزش صحیح کارآفرینی، نیاز اساسی جامعه امروز است و می‌تواند به‌عنوان یک عادت ذهنی در نظر گرفته شود که نیاز به یادگیری شکل‌گیری دارد. نگرش به کارآفرینی به‌طور مستقیم باتجربه کارآفرینی فرد مرتبط است و یادگیری خودآموزی و آموزش خارجی در کارآفرینی می‌تواند

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهنگ

شناوری فرد درباره فرایند کارآفرینی را تقویت کرده و نگرش فعالانه‌ای به آن بخشد (لیو و همکاران، ۲۰۱۹). مک مولان و همکاران (۲۰۰۲) متوجه شدند که آموزش کارآفرینی می‌تواند ایده‌ها و رفتارهای لازم برای کارآفرینی را تحریک کند. بوتنا^{۱۳} (۲۰۰۶) پیشنهاد داد که هدف آموزش کارآفرینی باید تقویت قصد کارآفرینی افراد باشد. با تحقیقات تجربی، کاتز (۲۰۰۷) نشان داد که آموزش و آموزش کارآفرینی می‌تواند قصد کارآفرینی فرد را تقویت کند. از طریق یک رویکرد تحقیقاتی مشابه، باربوسا و همکاران^{۱۴} (۲۰۰۸) متوجه شدند که آموزش کارآفرینی می‌تواند قصد کارآفرینی و رفتار کارآفرینان را تقویت کرده و عملکرد کارآفرینی آن‌ها را بهبود بخشد. پارا و کومار (۲۰۲۰) استدلال می‌کنند که آموزش کارآفرینی می‌تواند بر قصد کارآفرینی دانش‌آموزان از طریق افزایش هنجارهای ذهنی، نگرش نسبت به خوداشتغالی و کنترل رفتاری ادراک‌شده تأثیر بگذارد.

به گفته ماهندرا و همکاران (۲۰۱۷)، آموزش دانش‌آموزان در مورد کارآفرینی می‌تواند علاقه و تمایل آن‌ها را برای کشف امکانات کارآفرینی افزایش دهد باین و همکاران، (۲۰۲۱) مشخص کردند که خودکارآمدی کارآفرینی تأثیر واسطه‌ای بر آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی دارد.

• تأثیر آموزش کارآفرینی بر ظرفیت کارآفرینی

بیشتر مطالعات نشان می‌دهد که آموزش کارآفرینی بر ظرفیت کارآفرینی تأثیر می‌گذارد. به‌عنوان مثال، دیاز کازرو و همکاران (۲۰۱۲)، ادعا کردند که آموزش کارآفرینی از طریق هنجارها و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی بر ظرفیت کارآفرینی تأثیر می‌گذارد. این ایده توسط زلاتکوویچ (۲۰۱۸) نیز پشتیبانی شده است. او تصریح می‌کند که وقتی هنجارهای فرهنگی و اجتماعی به‌گونه‌ای اصلاح می‌شوند که به بهترین نحو با کارآفرینی همسو می‌شوند، به‌نوبه خود بر انگیزه و مهارت‌های افراد تأثیر می‌گذارند و درنهایت به تصمیم آن‌ها برای انجام یک کسب‌وکار منجر می‌شوند. به‌طور مشابه، موریس و همکاران (۲۰۱۳) ادعا کردند که آموزش کارآفرینی می‌تواند به‌عنوان یک ابزار کارآمد برای تقویت قابلیت‌های اصلی کارآفرینی مانند خوش‌بینی، اشتیاق، رفتار چریکی و اهرم منابع در یک فرد مورد استفاده قرار گیرد.

• تأثیر آموزش کارآفرینی بر ظرفیت جذب

تحقیقات تجربی اخیر با ترکیب ساختاری نظریه‌های یادگیری، شناخت مدیریتی و دیدگاه دانش‌محور بر قابلیت‌های محکم و پویا، سوابق پیشین ظرفیت جذب را آشکار می‌کنند؛ بنابراین

مطالعات گسترده وسعت عوامل مؤثر را نشان داده که در سطوح مختلفی از تجزیه و تحلیل از جمله مدیریتی، بین سازمانی، درون سازمانی یا زیست محیطی یافت می شوند. طراحی سازمانی در سطح درون سازمانی به عنوان یک عامل کلیدی شناخته شده است که تأثیر مهمی بر ظرفیت جذب دارد متأسفانه علیرغم ارزش تئوریک که در طراحی سازمانی در رابطه با حمایت از ظرفیت جذب ایجاد می شود؛ شواهد تجربی محدود است و توافقی در مورد ماهیت رابطه بین ویژگی های ساختاری و قابلیت های سازمانی وجود ندارد. علاوه بر این، تحقیقات تجربی کاملی هنوز در مورد سازوکارهای اساسی ایجادکننده این رابطه با دید مکتب سازمانی مثبت گرا وجود ندارد (مصافی و همکاران، ۱۴۰۱).

- تأثیر ظرفیت کارآفرینی بر قصد کارآفرینی

در ادبیات، ظرفیت کارآفرینی به طور سیستماتیک ثابت شده است که یک عامل تعیین کننده جدایی ناپذیر قصد کارآفرینی یک فرد در طول زمان است. اکثر محققانی که این موضوع را بررسی می کنند، تأثیر ظرفیت کارآفرینی بر قصد کارآفرینی افراد را تأیید کردند. به عنوان مثال، بارون (۲۰۰۶) ادعا کرد که ظرفیت کارآفرینی تأثیر مثبتی بر قصد کارآفرینی دارد

از سوی دیگر، شی و همکاران (۲۰۲۰)، بر ویژگی دیگری از ظرفیت کارآفرینی، یعنی توانایی نوآوری تأکید کردند. آن ها اشاره کردند که تنها زمانی که یک کارآفرین توانایی نوآوری را داشته باشد، می تواند دارایی های غالب را ادغام کند و طرح های جدیدی برای ایجاد سرمایه گذاری های اختراعی ارائه کند.

سال ۱۳۸۸ جوانمردوسخایی در رابطه با مهارت های فردی، یادگیری سازمانی و نوآوری-پژوهشی را به انجام رساندند. براساس پژوهش آن ها عملکرد سازمان و افراد وابسته به عواملی چون مهارت های فردی، یادگیری و نوآوری سازمانی است و این عوامل با هم رابطه مثبت و معنی داری دارند.

- تأثیر ظرفیت جذب دانش بر قصد کارآفرینی

رضانیان و همکاران در سال ۱۳۹۰ به بررسی به بررسی رابطه میان تسهیم دانش، توانایی جذب و قابلیت نوآوری سازمان پرداختند. رویکرد آن ها به مفهوم توانایی جذب، توجه به هر دو بعد ظرفیت جذب سازمانی و فردی با مبنا قرار دادن توانایی جذب فردی است که با توجه به پژوهش صورت گرفته از رابطه مثبت بین ظرفیت جذب و قابلیت نوآوری سازمانی حمایت شد. پژوهش ها در

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهمند

زمینه ظرفیت جذب و عملکرد نوآورانه کمتر به صورت پژوهش تجربی منسجم دیده می‌شود. از طرفی ظرفیت جذب یک فرایند وابسته به مسیر است. ظرفیت جذب انباشته در یک دوره به جذب و انباشته شدن آن در دوره بعد کمک می‌کند؛ یعنی هر مرحله به تقویت جذب در مرحله بعد می‌انجامد؛ بنابراین از یک جنبه دیگر نشان می‌دهد که ظرفیت جذب در طی زمان شکل می‌گیرد و مراحل طی می‌کند. این مفهوم نشان می‌دهد که یادگیری و ظرفیت جذب از سطح فردی آغاز می‌شود و طی زمان به سطح سازمانی می‌رسد. واحدهای بررسی یادگیری در سازمان‌ها به سه بخش یادگیری فردی، گروهی و سازمانی تقسیم می‌شوند. الگوهای ذهنی زیادی انتقال یادگیری از افراد به گروه و از آن به سازمان را مطرح می‌کنند. انتقال یادگیری از افراد به سازمان، سامانه اعتقادی جدیدی را برای سازمان‌هایی که دانش و شایستگی‌های محوری جدید خلق می‌کنند، به همراه دارد که رفتار سازمان را تغییر می‌دهد (سان و اندرسون، ۲۰۱۰).

پیشینه پژوهش

در جدول ۱، خلاصه‌ای از تحقیقات داخلی و خارجی که در مورد موضوع این پژوهش میباشد، گزارش شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش خارجی و داخلی

پژوهشگر/ سال	سؤال. هدف	روش	یافته
نگوین و نگوین (۲۰۲۳)	آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی: نقش میانجی ظرفیت کارآفرینی	استفاده از یک روش تحقیق کیفی و نظرسنجی آنلاین با نمونه‌ای از ۴۰۰ دانشجوی کارشناسی در حال تحصیل در دانشگاه تجارت خارجی (FTU) ویتنام	آموزش کارآفرینی تأثیر مثبتی بر نیت کارآفرینی دانشجویان دارد. علاوه بر این، آموزش کارآفرینی به افزایش ظرفیت کارآفرینی دانش‌آموزان کمک می‌کند در حالی که ظرفیت کارآفرینی دانش‌آموزان به شکل‌گیری و توسعه نیت کارآفرینی دانش‌آموزان کمک می‌کند. همچنین ظرفیت کارآفرینی دانش‌آموزان به‌عنوان یک میانجی جزئی در رابطه بین آموزش کارآفرینی و مقاصد کارآفرینی آن‌ها عمل می‌کند.
سهپوتری و همکاران (۲۰۲۳)	آموزش کارآفرینی، جهت‌گیری کارآفرینی خانوادگی و قصد کارآفرینی در بین دانش‌آموزان در اندونزی	از طریق یک پرسشنامه از ۵۸۴ دانش‌آموز در برنامه حرفه‌ای در یک دانشگاه دولتی اندونزی	آموزش کارآفرینی ارتباط مثبتی با نیت کارآفرینی دانش‌آموزان دارد. نتایج همچنین سطوح بالاتر قصد کارآفرینی را در دانش‌آموزان خانواده‌های دارای گرایش و تجربه در کارآفرینی نشان می‌دهد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که تجربه دانشجویی و داشتن دوستانی که کارآفرین می‌شوند، قصد کارآفرینی را کاهش می‌دهند، اما این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار نیست.
عبدالباکر و همکاران	تقویت ذهنیت‌های کارآفرینی: تأثیر انگیزه	شامل ۳۳۰ دانشجو از رشته‌های مختلف از جمله علوم، فناوری و مدیریت بود که	انگیزه یادگیری و PI اثر غیرمستقیم معنی‌داری بر قصد کارآفرینی دانشجویان با میانجیگری سرمایه انسانی دارند. با این حال، جالب است که

فصلنامه مدیریت کسب و کار نوآورانه / دوره ۱۶ / شماره ۶۲ / تابستان ۱۴۰۳

<p>روابط به‌طور متفاوتی تحت تأثیر خودکارآمدی فن‌آوری به‌عنوان تعدیل‌کننده بودند.</p>	<p>به‌صورت تصادفی از دانشگاه‌های مختلف هند انتخاب شدند.</p>	<p>یادگیری، نوآوری شخصی، خودکارآمدی فناورانه و سرمایه انسانی بر قصد کارآفرینی</p>	<p>(۲۰۲۳)</p>
<p>(۱) دانش‌آموزان از جنس‌های مختلف و آن‌هایی که تجربه کسب‌وکار خانوادگی یا بدون تجربه کسب‌وکار خانوادگی دارند، از نظر مقاصد کارآفرینی تفاوت‌های معناداری دارند. (۲) آموزش کارآفرینی تأثیر مثبت قابل‌توجهی بر نیت کارآفرینی دارد. (۳) خودکارآمدی کارآفرینی نقش میانجی کاملی دارد و (۴) سرمایه روان‌شناختی بالاتر می‌تواند به‌طور مثبت تأثیر خودکارآمدی کارآفرینانه را بر قصد کارآفرینی تنظیم کند.</p>	<p>۷۵۷ پرسشنامه الکترونیکی آنلاین برای دانشجویان برخی از دانشگاه‌های گوانگشی</p>	<p>تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی: میانجیگری خودکارآمدی کارآفرینانه و مدل تعدیل‌کننده سرمایه روان‌شناختی</p>	<p>وانگ و همکاران (۲۰۲۳)</p>
<p>تنها تعداد کمی از دانشگاه‌های مدرن روسیه برنامه‌های کارآفرینی را توسعه می‌دهند که به درآمد کمتری از سازمان‌های تحقیقاتی کمک می‌کند. همچنین به عواملی می‌پردازد که بر قصد کارآفرینی دانش‌آموزان به دنبال تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده تأثیر می‌گذارد. فراتر از نگرش‌ها، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری ادراک‌شده، متغیر زمینه‌ای جدید محیط کارآفرینی و آموزش به‌طور قابل‌توجهی بر قصد تأثیر می‌گذارد.</p>	<p>بررسی اسناد کلیدی و برنامه‌های درسی مربوطه در دانشگاه‌های روسیه</p>	<p>آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌های روسیه: دستاوردها، بازتاب‌ها و نقاط عطف</p>	<p>پولپیتسین و همکاران (۲۰۲۱)</p>
<p>رابطه بین تعهد به کارآفرینی و کارآفرینی نوپا در مردان قوی‌تر از زنان است. با در نظر گرفتن کارآفرینی نوپا به‌عنوان نماینده رفتار کارآفرینانه، این یافته نشان می‌دهد که جنسیت تعدیل‌کننده ترجمه قصد-عمل کارآفرینانه است. علیرغم محدودیت‌های آن، این مطالعه کمک‌ها و مفاهیم مهمی در ادبیات کارآفرینی دارد.</p>	<p>شامل ۴۴۱ دانشجوی تحصیلات عالی یونان در مقطع کارشناسی فناوری اطلاعات</p>	<p>نگرش نسبت به کارآفرینی، کنترل رفتاری ادراک‌شده و- قصد کارآفرینی: ابعاد، روابط ساختاری و تفاوت‌های جنسیتی</p>	<p>واماواکا و- همکاران (۲۰۲۰)</p>
<p>خلاقیت تأثیر قابل‌توجهی بر قصد کارآفرینی دارد. خودکارآمدی کارآفرینانه تأثیر قابل‌توجهی بر کنترل رفتار درک شده دارد و کنترل رفتاری درک شده، هنجارهای ذهنی و نگرش کارآفرینانه همگی به‌طور قابل‌توجهی بر قصد کارآفرینی تأثیر می‌گذارند. درنهایت، خلاقیت اثر تعدیل‌کننده قابل‌توجهی بر نقش کنترل رفتاری ادراک‌شده و هنجارهای ذهنی بر قصد کارآفرینی دارد، اما نه بر نگرش به کارآفرینی.</p>	<p>پرسشنامه از ۵۲۳ دانشجو از دانشگاه‌های مختلف در استان ژجیانگ چین</p>	<p>بررسی رابطه بین خلاقیت و قصد کارآفرینی: نقش تعدیل‌کننده خلاقیت در نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده</p>	<p>شی و همکاران (۲۰۲۰)</p>
<p>نگرش نسبت به آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی تأثیر مثبت و معنادار دارد.</p>	<p>۵۰۳ پرسشنامه بین دانشجویانی از دانشگاه‌ها/کالج‌های مدیریت بازرگانی هند</p>	<p>سنجش تأثیر نگرش مدیریت بازرگانی دانشجویان نسبت به آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی</p>	<p>جانا (۲۰۲۰)</p>

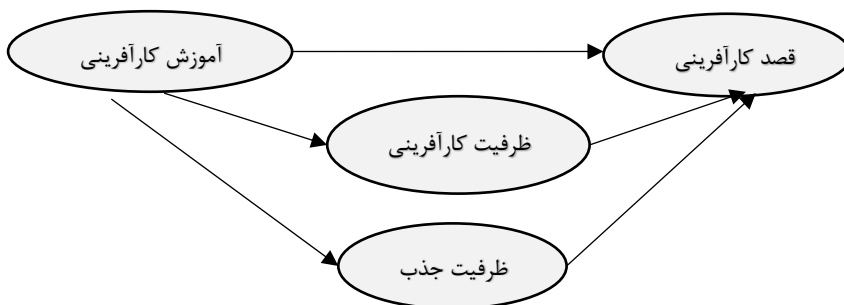
سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهمند

<p>ارتباط مثبت بین ظرفیت جذب و کارآفرینی شرکتی برای شرکت‌هایی با وسعت جستجوی دانش خارجی بیشتر قوی‌تر است. علاوه بر این، فعالیت در یک زمینه نهادی کمتر بازار گرا مانند ایران، توانایی استفاده از ظرفیت جذب شرکت برای بالا بردن سطح کارآفرینی شرکتی را کاهش می‌دهد. با این حال، شرکت‌هایی که در چنین زمینه‌هایی فعالیت می‌کنند، می‌توانند با درگیر شدن در جستجوی بیرونی گسترده‌تر دانش، بر این معایب ناشی از بافت نهادی خود غلبه کنند.</p>	<p>نمونه‌ای متشکل از ۳۳۱ شرکت عرضه‌کننده ارائه‌کننده محصولات و خدمات به صنعت معدن استرالیا و ایران</p>	<p>تأثیر زمینه نهادی و وسعت جستجو بر رابطه ظرفیت جذب-کارآفرینی شرکتی</p>	<p>سخدری و همکاران (۲۰۱۷)</p>
<p>ساختار سازمانی بر ظرفیت جذب دانش با میانجیگری انرژی سازمانی تأثیر دارد؛ زیرا تجزیه و تحلیل آماری بین این دو نشان‌دهنده معنی‌داری مسیر مابین دو متغیر برابر ۰.۴۹ می‌باشد و چون این مقدار بزرگ‌تر از ۰.۳ می‌باشد، از این رو مورد تأیید قرار می‌گیرد. از طرفی چون عدد معنی‌داری به دست آمده مثبت می‌باشد این اثر مستقیم می‌باشد.</p>	<p>اداره آموزش و پرورش شهرستان آستارا در سال ۱۳۹۹ که نمونه‌ای متناسب با جامعه آماری پژوهش به تعداد ۲۷۴ نفر و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شد.</p>	<p>بررسی تأثیر ساختار سازمانی بر ظرفیت جذب دانش با میانجیگری انرژی سازمانی</p>	<p>مصافی و همکاران (۱۴۰۱)</p>
<p>یافته‌ها نقش میانجی سازه‌های خودکارآمدی، هوشیاری و اشتیاق کارآفرینی در تأثیر اکوسیستم بر قصد کارآفرینی را تأیید می‌کنند. در این راستا مشخص شد، اکوسیستم کارآفرینی بر خودکارآمدی، هوشیاری و اشتیاق کارآفرینی اثر معنادار و مثبتی داشته و این سازه‌ها بر قصد کارآفرینی تأثیر دارند. همچنین نقش میانجی اشتیاق و هوشیاری کارآفرینی در رابطه بین اکوسیستم و خودکارآمدی کارآفرینی تأیید شد. در نهایت خودکارآمدی کارآفرینی به‌طور معناداری روابط بین اشتیاق و هوشیاری کارآفرینی با قصد کارآفرینی را واسطه می‌کند.</p>	<p>جامعه آماری دانشجویان فارغ‌التحصیل، جویندگان کار، سربازهای تحصیل کرده و شاغلان جویای کار بهتر در کلان‌شهر اهواز بود که در مجموع ۴۱۳ نفر به‌عنوان نمونه در نظر گرفته شد.</p>	<p>مدل‌سازی تأثیر اکوسیستم کارآفرینی بر قصد کارآفرینی؛ نقش میانجی خودکارآمدی، اشتیاق و هوشیاری کارآفرینی</p>	<p>نداف و همکاران، (۱۴۰۱)</p>
<p>نتایج نشان داد که خودکارآمدی کارآفرینی دانشجویان در رابطه بین هویت کارآفرینانه با قصد کارآفرینی، نقش میانجی دارد، لیکن آموزش‌های کارآفرینی نتوانسته‌اند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم ارتباطی معنادار با گستر قصد کارآفرینانه دانشجویان داشته باشند.</p>	<p>تعداد ۲۷۶ پرسشنامه بین دانشجویان دانشگاه فنی و حرفه‌ای واحد شهرستان ارومیه که درس کارآفرینی را در مجموعه دروس خود گذرانده‌اند.</p>	<p>تأثیر آموزش کارآفرینی و هویت اجتماعی کارآفرینانه بر قصد کارآفرینانه دانشجویان نقش میانجی خودکارآمدی کارآفرینی</p>	<p>خلیلی خضرابادی و حسنی (۱۴۰۱)</p>
<p>آموزش کارآفرینی بر خودباوری، ذهنیت و نگرش (عاطفی، شناختی و رفتاری) و قصد کارآفرینی تأثیر مثبت و معناداری داشته است و خودباوری بر ذهنیت و نگرش (عاطفی، شناختی و رفتاری) و قصد کارآفرینی تأثیر مثبت و معناداری داشته است و همین‌طور بعد عاطفی، رفتاری نگرش بر قصد کارآفرینی تأثیر داشت اما بعد شناختی بر قصد کارآفرینی تأثیر نداشته است.</p>	<p>دانشجویان استان مازندران</p>	<p>بررسی نقش آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی دانشجویان با نقش میانجی خودباوری، نگرش و ذهنیت (مورد مطالعه دانشجویان استان مازندران)</p>	<p>درینی و همکاران (۱۴۰۱)</p>

فصلنامه مدیریت کسب و کار نوآورانه / دوره ۱۶ / شماره ۶۲ / تابستان ۱۴۰۳

<p>آموزش مبحث کارآفرینی به دانشجویان می‌تواند به آن‌ها در هوشیار بودن در حوزه کارآفرینی و داشتن شم اقتصادی کمک کند و به‌نوعی نشان از اثربخش بودن این نوع آموزش را نشان می‌دهد.</p>	<p>۱۰۴ نفر از دانشجویان کارشناسی آموزش ابتدایی و نمونه‌گیری از طریق روش تصادفی ساده انجام و با استفاده از جدول مورگان حجم نمونه ۸۴ نفر تعیین گردید.</p>	<p>تأثیر آموزش کارآفرینی بر هوشیاری کارآفرینانه با نقش میانجی اثربخشی آموزش و آگاهی اقتصادی</p>	<p>آزاد ارمکی و همکاران (۱۴۰۰)</p>
--	---	---	------------------------------------

از این رو، با توجه به پژوهش‌های گذشته و تعاریف ارائه‌شده، مدل مفهوم پژوهش در قالب یک الگوی ترسیمی ر شکل (۱) به تصویر کشیده شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات توصیفی و از نوع همبستگی و به‌طور مشخص مبتنی بر مدل معادلات ساختاری است. در مدل تحلیلی پژوهش، قصد کارآفرینی متغیر درون‌زا، آموزش کارآفرینی متغیر برون‌زا و ظرفیت کارآفرینی و ظرفیت جذب متغیر میانجی هستند. در این مدل، آموزش کارآفرینی برای متغیر قصد کارآفرینی، ظرفیت کارآفرینی و ظرفیت جذب نقش متغیر مستقل دارند و همچنین ظرفیت کارآفرینی و ظرفیت جذب دانش، میانجی رابطه بین آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی است. در این پژوهش جامعه موردنظر شامل کارکنان شرکت همکاران سیستم می‌باشد که تعداد ۲۱۸ نفر با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. برای اندازه‌گیری آموزش کارآفرینی از پرسشنامه ۴ سؤالی و برای سنجش

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهمند

ظرفیت کارآفرینی از پرسشنامه ۶ سؤالی و برای اندازه‌گیری ظرفیت جذب دانش از پرسشنامه ۷ سؤالی و برای اندازه‌گیری قصد کارآفرینی از پرسشنامه ۶ سؤالی (دو نگوین، کیو و نگوین، ۲۰۲۳) و کمیوسن و فورس (۲۰۱۰) استفاده شده است. در تحلیل داده‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی بابه کارگیری نرم‌افزار Smart pls2 برای بررسی و آزمون مدل مفهومی - پژوهش استفاده شده است. در این پژوهش، ۴ متغیر مرتبه اول و ۲۳ متغیر آشکار وجود دارد.

یافته‌ها

بر اساس توزیع فراوانی ۳۷/۲ درصد از کارکنان پاسخ‌دهنده زن و ۶۲/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان مرد هستند. ۶،۴ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات فوق‌دیپلم، ۸۲/۱ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات کارشناسی، ۱۱/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای کارشناسی ارشد و بالاتر هستند. ۱۲/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای سن زیر ۳۵ سال، ۵۹/۲ درصد در بازه‌ی سنی ۳۵ تا ۴۵ سال و ۲۸ درصد نیز بیشتر از ۴۵ سال سن دارند.

جدول ۲- اطلاعات جمعیت‌شناسی نمونه آماری

جنسیت	تحصیلات	سن
۳۷/۲ درصد پاسخ‌دهندگان: زن	۸۲/۱ درصد: کارشناسی	۱۲/۸ درصد دارای سن زیر ۳۵ سال
۶۲/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان: مرد	۱۱/۵ درصد: ارشد و بالاتر	۵۹/۲ درصد در بازه‌ی سنی ۳۵ تا ۴۵ سال
-	۶،۴ درصد: فوق‌دیپلم	۲۸ درصد بیشتر از ۴۵ سال

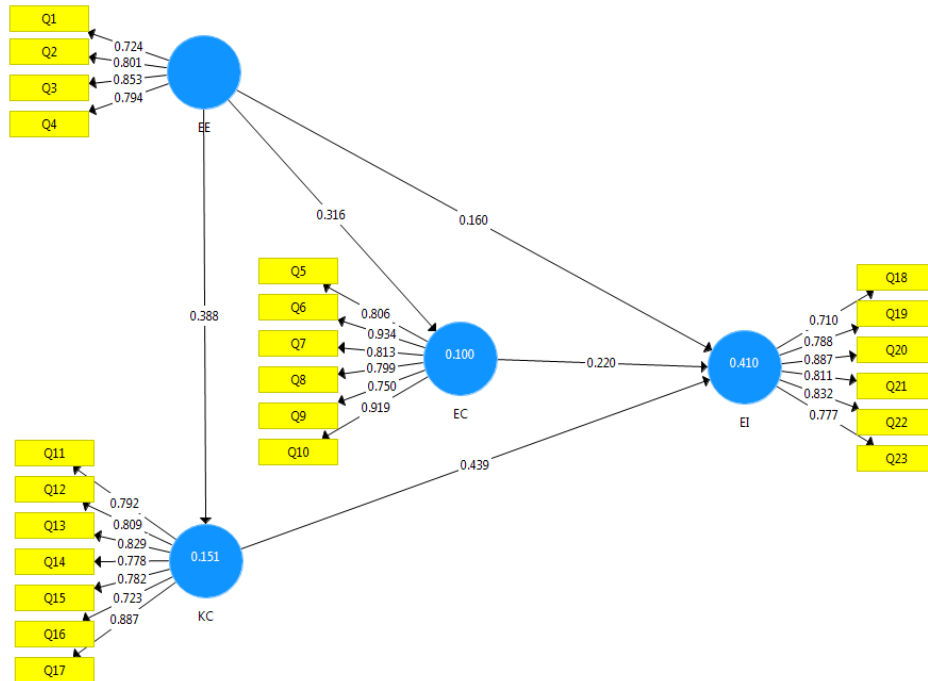
یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌های این پژوهش در دو بخش زیر به‌طور خلاصه مطرح می‌شود:

بررسی برازش مدل پژوهش

این بخش شامل الف) برازش مدل‌های اندازه‌گیری ب) برازش مدل ساختاری و ج) برازش مدل کلی می‌شود.

الف) بررسی برازش مدل - مدل‌های اندازه‌گیری: این برازش شامل سه معیار پایایی، روایی همگرا و واگراست.

پایایی: با استفاده از سه معیار ضرایب بارهای عاملی، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی اندازه‌گیری می‌شود. طبق شکل ۲، تمام بارهای عاملی پرسش‌ها از ۰/۴ بیشتر است. از این رو، دیگر حذف هیچ‌یک از آن‌ها لازم نیست.

شکل ۲. مدل پژوهش همراه با ضرایب استاندارد شده بار عاملی

ب) آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی: مطابق جدول ۳، مقادیر آلفای کرونباخ (ستون دوم) بالاتر از ۰/۷ و مقادیر پایایی ترکیبی (ستون سوم) تمام متغیرها بالاتر از ۰/۷ است که برازش مدل‌های اندازه‌گیری را نشان می‌دهد.

جدول ۳. مقادیر آلفای کرونباخ، پایایی مرکب و اشتراکی و مقدار AVE

متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	پایایی اشتراکی	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
آموزش کارآفرینی	۰/۸۰۴	۰/۸۷۲	۰/۶۳۱	۰/۶۳۱
ظرفیت کارآفرینی	۰/۹۱۵	۰/۹۳۴	۰/۷۰۵	۰/۷۰۵
ظرفیت جذب دانش	۰/۹۰۶	۰/۹۲۶	۰/۶۴۲	۰/۶۴۲
قصد کارآفرینی	۰/۸۸۸	۰/۹۱۵	۰/۶۴۴	۰/۶۴۴

روایی همگرا و واگرا (تشخیصی): با مقایسه مقدار ضریب AVE، متغیرها با ۰/۴ بررسی می‌شود. با توجه به بزرگ‌تر بودن مقدار این ضریب از ۰/۵ در جدول ۳، برای همه متغیرها، روایی همگرای مدل و مناسب بودن مدل‌های اندازه‌گیری تأیید می‌شود.

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهمند

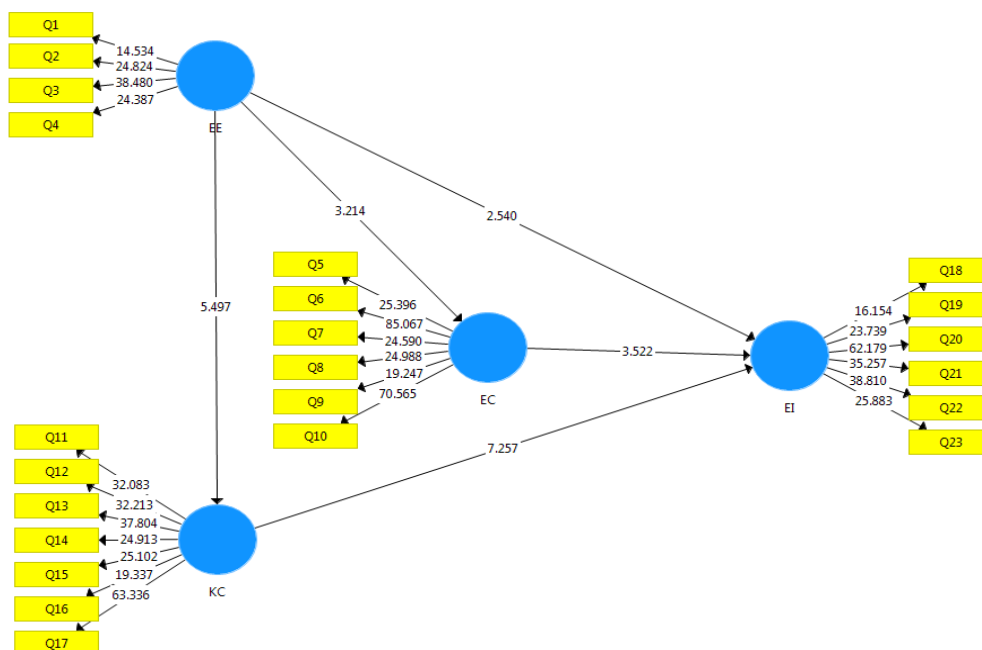
بر اساس جدول ۴، مقدار جذر AVE تمام متغیرهای مرتبه اول از مقدار همبستگی میان آنها بیشتر است که این امر روایی و اگرایی مناسب و برازش خوب مدل‌های اندازه‌گیری را نشان می‌دهد.

جدول ۴. ماتریس سنجش روایی و اگرایی به روش فورنل و لارکر

متغیرها	آموزش کارآفرینی	ظرفیت کارآفرینی	ظرفیت جذب دانش	قصد کارآفرینی
آموزش کارآفرینی	۰/۷۹۴			
ظرفیت کارآفرینی	۰/۳۱۶	۰/۸۴۰		
ظرفیت جذب دانش	۰/۳۸۸	۰/۳۳۹	۰/۸۰۱	
قصد کارآفرینی	۰/۴۰۱	۰/۴۲۰	۰/۵۷۶	۰/۸۰۳

(ب) بررسی برازش مدل - مدل ساختاری:

۱. ضرایب معناداری t: مطابق شکل ۳، تمام ضرایب معناداری t از ۱/۹۶ بزرگ‌ترند که این موضوع معنادار بودن تمام پرسش‌ها و روابط میان متغیرها را در سطح ۰/۹۵ درصد نشان می‌دهد.

شکل ۳. مدل پژوهش همراه با ضریب معناداری t

ج) بررسی برازش مدل - مدل کلی:

معیار GoF یا نیکویی برازش معیاری است برای بررسی برازش کلی مدل که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری را کنترل می‌کند. این معیار به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$GOF = \sqrt{\text{communality}} \times \sqrt{R^2}$$

$$GOF = \sqrt{\frac{655}{1000}} \times \sqrt{\frac{22}{100}} = 0.379$$

با توجه به سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF (Kline, 2010)، حاصل شدن ۰/۳۷۹ برای GOF، نشان از برازش مطلوب مدل کلی دارد.

آزمون فرضیات پژوهش

این آزمون شامل الف) بررسی ضرایب استاندارد شده (شکل ۲) و ب) بررسی ضرایب معناداری t هر یک از مسیرهای مربوط به هر یک از فرضیه‌ها (شکل ۳) می‌شود.

بر اساس یافته‌ها، مقدار t یا ضرایب معناداری مسیرهای روابط میان آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی (۲/۵۴)، آموزش کارآفرینی و ظرفیت کارآفرینی (۳/۲۱)، آموزش کارآفرینی و ظرفیت جذب (۵/۴۹) و ظرفیت کارآفرینی و قصد کارآفرینی (۳/۵۲) و ظرفیت جذب دانش و قصد کارآفرینی (۷/۵۲) از ۱/۹۶ بیشتر است که بیانگر معنادار بودن آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی و ظرفیت کارآفرینی و ظرفیت جذب و همچنین تأثیر ظرفیت جذب و ظرفیت کارآفرینی بر قصد کارآفرینی در سطح اطمینان ۰/۹۵ است.

ضریب استاندارد مسیر میان آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی ۰/۱۶ است که بیان می‌کند آموزش کارآفرینی تقریباً ۰/۱۶ از تغییرات قصد کارآفرینی را تبیین می‌کند؛ همچنین ضریب استاندارد مسیر میان آموزش کارآفرینی و ظرفیت کارآفرینی ۰/۳۱۶ است که بیان می‌کند آموزش کارآفرینی حدود ۰/۳۱۶ از تغییرات ظرفیت کارآفرینی را تبیین می‌کند؛ ضریب استاندارد مسیر بین آموزش کارآفرینی و ظرفیت جذب دانش ۰/۳۸۸ است که بیان می‌کند آموزش کارآفرینی حدود ۰/۳۸۸ از تغییرات ظرفیت جذب دانش را تبیین می‌کند؛ ضریب استاندارد مسیر میان ظرفیت کارآفرینی و قصد کارآفرینی ۰/۲۲ است که بیان می‌کند ظرفیت کارآفرینی تقریباً ۰/۲۲ از تغییرات قصد کارآفرینی را تبیین می‌کند؛ ضریب استاندارد مسیر میان ظرفیت جذب دانش و قصد کارآفرینی ۰/۴۳۹ است که بیان می‌کند ظرفیت جذب دانش تقریباً ۰/۴۳۹ از تغییرات قصد

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهمند

کارآفرینی را تبیین می‌کند. در بررسی تأثیر غیرمستقیم آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی از طریق ظرفیت کارآفرینی (آزمون سوپل) مشخص شد که این رابطه با ضریب مسیر $0/07$ و t -value برابر با $2/59$ مثبت و معنادار است و به این معنی است که آموزش کارآفرینی از طریق ظرفیت کارآفرینی بر قصد کارآفرینی تأثیر می‌گذارد. همچنین در بررسی تأثیر غیرمستقیم آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی از طریق ظرفیت جذب دانش (آزمون سوپل) مشخص شد که این رابطه با ضریب مسیر $0/16$ و t -value برابر با $4/51$ مثبت و معنادار است و به این معنی است که آموزش کارآفرینی از طریق ظرفیت جذب دانش بر قصد کارآفرینی تأثیر می‌گذارد.

بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به اهمیت کارآفرینی برای سازمان‌ها، در این پژوهش تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی با توجه به نقش ظرفیت کارآفرینی و ظرفیت جذب دانش بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد آموزش کارآفرینی بر ظرفیت کارآفرینی شرکت همکاران سیستم تأثیر مثبت و معنادار دارد؛ یافته‌های این پژوهش در این زمینه با یافته‌های نگوین و نگوین، (۲۰۲۳)، آزاد ارمکی و همکاران، (۱۴۰۰) و الجنابی، (۲۰۱۸) هم‌خوانی دارد. نتایج نشان می‌دهد آموزش کارآفرینی بر ظرفیت جذب دانش تأثیر مثبت و معنادار دارد؛ یافته‌های این پژوهش در این زمینه با یافته‌های اسلامی و همکاران، (۱۳۹۹) و نگوین و نگوین، (۲۰۲۳) هم‌خوانی دارد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی تأثیر مثبت و معنادار دارد. یافته‌های این پژوهش در این زمینه با یافته‌های خلیلی خضرآبادی و حسنی، (۱۴۰۱) و نگوین و نگوین، (۲۰۲۳) هم‌خوانی دارد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد ظرفیت کارآفرینی بر قصد کارآفرینی تأثیر مثبت و معنادار دارد. یافته‌های این پژوهش در این زمینه با سخدری و همکاران (۲۰۱۷)، نگوین و نگوین، (۲۰۲۳) هم‌خوانی دارد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد ظرفیت جذب دانش بر قصد کارآفرینی تأثیر مثبت دارد. نتایج این فرضیه با نتایج تحقیقات پیشین مانند نگوین و نگوین، (۲۰۲۳)، حسینی نیا و همکاران، (۱۳۹۸)، الجنابی^۱، (۲۰۱۸) هم‌خوانی دارد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که ظرفیت کارآفرینی رابطه بین آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی را واسطه‌گری می‌کند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق نگوین و نگوین، (۲۰۲۳) نیز هم‌راستا می‌باشد. نگوین و نگوین (۲۰۲۳) تأیید کرد

فصلنامه مدیریت کسب و کار نوآورانه / دوره ۱۶ / شماره ۶۲ / تابستان ۱۴۰۳

که آموزش کارآفرینی علاوه بر تأثیر مستقیم، به‌طور غیرمستقیم نیز از طریق ظرفیت کارآفرینی بر قصد کارآفرینی تأثیرگذار است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که ظرفیت جذب دانش رابطه بین آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی را واسطه‌گری می‌کند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق نگوین و نگوین، (۲۰۲۳) نیز هم‌راستا می‌باشد. نگوین و نگوین (۲۰۲۳) تأیید کرد که آموزش کارآفرینی علاوه بر تأثیر مستقیم، به‌طور غیرمستقیم نیز از طریق ظرفیت جذب دانش بر قصد کارآفرینی تأثیرگذار است. به‌رحال، این پژوهش نشان داد که قصد کارآفرینی از سویی مستلزم آموزش کارآفرینی و از سوی دیگر وجود ظرفیت جذب دانش و ظرفیت کارآفرینی است. در نتیجه، سازمان می‌تواند از طریق انجام اقداماتی مانند طراحی و ارائه دوره‌های آموزشی کارآفرینی و ایجاد ارتباط و همکاری با صنعت و بازار کار و همچنین ایجاد فضای باز و فرهنگ کارآفرینی برای بروز ایده‌های جدید توسط کارکنان و همچنین تشویق کارکنان از طریق ارائه پاداش به آنان به توسعه و ترغیب به کارآفرینی کمک نمایند.

در این پژوهش تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی از طریق ظرفیت جذب دانش و ظرفیت کارآفرینی در شرکت همکاران سیستم بررسی گردید، پژوهشگران دیگر به بررسی آموزش کارآفرینی به دانشجویان یا دیگر کارکنان شرکت‌ها بپردازند. محققان آینده می‌توانند تأثیر متغیرهای دیگر مانند جهت‌گیری کارآفرینانه با آینده‌نگری را در این رابطه مورد بررسی قرار دهند. همچنین محققان آینده می‌توانند به بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر توانایی رقابتی شرکت‌ها و کسب‌وکارهای کارآفرینانه و یا توانایی ایجاد نوآوری و توسعه فناوری در صنایع مختلف بپردازند.

سنجش تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق متغیرهای میانجی ظرفیت.../بینایی زاده و فرهمند

منابع

- (۱) ابوالقاسمی، پریسا؛ تقی زاده، هوشنگ. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر عوامل تحولی بیرونی بر قصد کارآفرینی افراد، دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری در مدیریت کسب‌وکار و اقتصاد، تهران.
- (۲) آزاد ارمکی، امیر؛ داودی، عارفه؛ علیزاده مجد، امیررضا. (۱۴۰۰). تأثیر آموزش کارآفرینی بر هوشیاری کارآفرینانه با نقش میانجی اثربخشی آموزش و آگاهی اقتصادی، فصلنامه پژوهش‌های علوم مدیریت، ۴(۸)، صفحات ۲۱-۴۰.
- (۳) اسلامی، قاسم؛ حسن‌زاده، روح‌اله؛ شهرآبادی، ملیکا. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر ظرفیت جذب دانش بر عملکرد شرکت از طریق نقش میانجی جهت‌گیری فناوری، نخستین همایش ملی رویکردهای نوین مدیریت در مطالعات میان‌رشته‌ای، ۱۰(۵)، صفحات ۱-۲۰.
- (۴) حسینی نیا، غلامحسین؛ عطایی، پوریا؛ یعقوبی فرانی، احمد. (۱۳۹۷). ارزیابی مهارت‌ها و ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان و تأثیر آن بر قصد کارآفرینی، فصلنامه آموزش مهندسی ایران، ۲۹(۱)، صفحات ۲۵-۴۴.
- (۵) خلیلی خضرآبادی، مهدیه؛ حسنی، محمد. (۱۴۰۱). تأثیر آموزش کارآفرینی و هویت اجتماعی کارآفرینانه بر قصد کارآفرینانه دانشجویان؛ نقش میانجی خودکارآمدی کارآفرینی، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۱(۱)، صفحات ۱-۱۸.
- (۶) درینی، محمد؛ آقاجانی افروزی، علی‌اکبر؛ طهماسبی روشن، ندا. (۱۴۰۱). بررسی نقش آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی دانشجویان با نقش میانجی خودباوری، نگرش و ذهنیت (مورد مطالعه دانشجویان استان مازندران).
- (۷) مرادی، محمود؛ ولی پور، محمدعلی؛ یاکیده، کیخسرو؛ صفردوست، عاطیه؛ عبداللهیان، فرزانه. (۱۳۹۲). بررسی نقش ظرفیت جذب دانش بر عملکرد نوآورانه سازمان، چشم اندازه مدیریت بازرگانی، ۱۸(۲)، صفحات ۷۲-۱۰۳.
- (۸) مصافی، فرزاد؛ یرزائی محرمانی، سهیل؛ فخری‌نژاد، رستم؛ کارگر، مهناز. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر ساختار سازمانی بر ظرفیت جذب دانش با میانجیگری انرژی سازمانی، مجله بین‌المللی پژوهش ملل، ۱۱(۷)، صفحات ۱۴۱-۱۵۷.

۹) نداف، مهدی؛ محمدی، سارا؛ موسوی، سیدجعفر. (۱۴۰۱). مدل‌سازی تأثیر اکوسیستم کارآفرینی بر قصد کارآفرینی: نقش میانجی خودکارآمدی، اشتیاق و هوشیاری کارآفرینی، فصلنامه علوم مدیریت ایران، ۱۷(۵)، صفحات ۵۳-۸۲.

10) Aboobaker, N, KA, Z. (2023). Fostering entrepreneurial mindsets: the impact of learning motivation, personal innovativeness, technological self-efficacy, and human capital on entrepreneurial intention. *Journal of International Education in Business*.

11) Aljanabi, A. R. A.(2018). The mediating role of absorptive capacity on the relationship between entrepreneurial orientation and technological innovation capabilities. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 1(3). 818-841.

12) Anwar,I, Saleem, I. (2019). Exploring entrepreneurial characteristics among university students: an evidence from India. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 13(3), 282-295.

13) Barbosa, S. D,Kickul, J, Smith, B. R. (2008). The road less intended: Integrating entrepreneurial cognition and risk in entrepreneurship education. *Journal of Enterprising Culture*, 16(04), 411-439.

14) Botha, M. (2006). Measuring the effectiveness of the women entrepreneurship programme, as a training intervention, on potential, start-up and established women entrepreneurs in South Africa (Doctoral dissertation, University of Pretoria).

15) Chuang, M. Y., Chen, C. J, Lin, M. J. J. (2017). The impact of social capital on competitive advantage: The mediating effects of collective learning and absorptive capacity. *Management Decision*, vol. 54, no. 6, pp. 1443-1463.

16) DoNguyen,Q,Nguyen,H.T. (2023). Entrepreneurship education and entrepreneurial intention: The mediating role of entrepreneurial capacity. *The International Journal of Management Education*, 21(1), 100730.

17) Ginanjar, A. (2016). Entrepreneurship education and entrepreneurial intention on entrepreneurship behavior: a case study. In 2016 Global Conference on Business, Management and Entrepreneurship (pp. 683-686). Atlantis Press.

18) Hanandeh,R., Del Vecchio,P, Passiante, G. (2017). Performance entrepreneurship success: the roles of ITS competencies on the corporate entrepreneurship orientation. *Agricultural Journal*, 1(7), 15-22.

- 19) Honig, B. (2004). Entrepreneurship education: Toward a model of contingency-based business planning. *Academy of management learning & education*, 3(3), 258-273.
- 20) Jantunen, A. (2005). Knowledge-Processing Capabilities and Innovative Performance: An Empirical Study. *European Journal of Innovation Management*, 8(3), 336-349.
- 21) Jena, R. K. (2020). Measuring the impact of business management Student's attitude towards entrepreneurship education on entrepreneurial intention: A case study. *Computers in Human Behavior*, 107, 106275.
- 22) Jiang, H., Xiong, W., Cao, Y. (2017). Research on the mechanism of entrepreneurial education quality, entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intention in social sciences, engineering and science education. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(7), 3709-3721.
- 23) Kostopoulos, K., Papalexandris, A., Papachroni, M., Ioannou, G. (2011). Absorptive capacity, innovation, and financial performance. *Journal of Business Research*, 64(28): 1335- 1343.
- 24) Lv, Y., Chen, Y., Sha, Y., Wang, J., An, L., Chen, T., Huang, L. (2021). How entrepreneurship education at universities influences entrepreneurial intention: Mediating effect based on entrepreneurial competence. *Frontiers in Psychology*, 12, 655868.
- 25) Morris, M., Webb, J., Fu, J., Singhal, S. (2013). A competency-based perspective on entrepreneurship education: Conceptual and empirical insights. *Journal of Small Business Management*, 51(3), 352–369.
- 26) Neck H. M., Greene P. G. (2011). Entrepreneurship education: known worlds and new frontiers. *J. Small Bus. Manage.* 49, 55–70. 10.
- 27) Ratten, V., Usmanij, P. (2021). Entrepreneurship education: Time for a change in research direction?. *The International Journal of Management Education*, 19(1), 100367.
- 28) Sahputri, R.A. M., Mawardi, M.K., Yumarni, T. (2023). Entrepreneurship education, family entrepreneurial orientation and entrepreneurial intention among students in Indonesia. *Journal of International Education in Business*.
- 29) Sakhdari, K., Burgers, H., Davidsson, P. (2017). Capable but not able: the effect of institutional context and search breadth on the absorptive capacity-corporate entrepreneurship relationship. In *Australian Centre for Entrepreneurship research exchange conference proceedings*, pp. 954-974.

- 30) Shi, Y., Yuan, T., Bell, R, Wang, J. (2020). Investigating the Relationship between Creativity and Entrepreneurial Intention: The Moderating Role of Creativity in the Theory of Planned Behavior. *Frontiers in Psychology*, 11, 1–12.
- 31) Türk, S., Zapkau, F, Schwens, C. (2020). Prior entrepreneurial exposure and the emergence of entrepreneurial passion: The moderating role of learning orientation. *Journal of Small Business Management*, 85(2), 225–258.
- 32) Zhao, J, Zhao, X. (2021). A study on guidance and incentive measures for undergraduate entrepreneurship. *Open Access Library Journal*, 8(5), 1-9.
- 33) Zlatkovi´c, M. (2018). An Econometric Analysis of the Effects of Human Resources and other Factors on Firm Creation. *Economic Themes*, 56(4), 453–473.

یادداشت‌ها:

-
- 1 Hanadeh et al
 - 2 Türk et al
 - 3 Jantonen
 - 4 Bord
 - 5 Aboobaker et al
 - 6 Honig
 - 7 Ratten & Usmanij
 - 8 Neck & Greene
 - 9 Chuang et al
 - 10 Grandinetti.
 - 11 Mowery & Oxley
 - 12 Lave et al
 - 13 bota
 - 14 Barbosa et al

Measuring the effect of entrepreneurship education through mediating variables of knowledge absorption capacity and entrepreneurship capacity on the entrepreneurial intention of the employees of the system partners

Sara Binayi zاده¹

Receipt: 19/11/2023 Acceptance: 01/02/2024 Amir abbas Farahmand²

Abstract

The present research examines the effect of entrepreneurship education on the entrepreneurial intention of employees of Hamkaran System Company through mediating variables of knowledge absorption capacity and entrepreneurship capacity. The current research is "applied" in terms of purpose and "descriptive-correlation" in terms of data collection method. The statistical population included the employees of System Associates, 218 of whom were selected through Cochran's formula and random sampling. The data was collected through a 23-question questionnaire, which was used to collect data after verifying its validity and reliability. To evaluate entrepreneurship education and entrepreneurial intention, knowledge absorption capacity and entrepreneurial capacity, a questionnaire (Du Nguyen, Qiu and Nguyen, 2023) and Commiesen and Force (2010) were used, and Smart PLS software was used for data analysis. The findings of this research show that entrepreneurship education has an effect on entrepreneurial capacity, knowledge absorption capacity and entrepreneurial intention, and entrepreneurial capacity and knowledge absorption capacity have an effect on entrepreneurial intention. Also, entrepreneurship education has an effect on entrepreneurial intention through entrepreneurial capacity and knowledge absorption capacity.

Key words

entrepreneurial training, knowledge absorption capacity, entrepreneurial capacity, entrepreneurial intention of employees

1-Master Student, Department of Business Management, Central of Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. sarabinayizadeh@yahoo.com

2-Assistant Professor, Department of Technology Management, Central of Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) a.farahmand47@hotmail.com